

Tlačová správa

Slovenská ekonomická spoločnosť sa pridáva k signatárom DORA (Sanfranciská deklarácia hodnotenia vedeckého výskumu)

22. 4. 2021

Vyzývame vedúcich akademických pracovníkov, grantové agentúry, Slovenskú akreditačnú agentúru pre vysoké školstvo, ale aj Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, aby s ohľadom na efektívne využívanie verejných zdrojov nastavili všetky motivácie pre zúčastnené strany spôsobom, ktorý by nezvýhodňoval pochybné publikačné praktiky pred kvalitným výskumom.

Vyzývame členov Slovenskej ekonomickej spoločnosti, aby veľmi dobre zvážili, či výsledky svojej výskumnej práce budú publikovať v časopisoch vydavateľstva MDPI, aj napriek tomu, že majú vysoký impakt faktor.

Všeobecné odporúčanie DORA:

Nepoužívajme hodnotenia založené na bibliometrii časopisov (napr. impakt faktor) ako zástupný ukazovateľ kvality vedeckých článkov pri posudzovaní príspevkov jednotlivých vedcov, pri prijímacom procese, ako kritérium pre povýšenie alebo pri rozhodnutiach o financovaní projektov.

Celý text DORA v slovenčine je dostupný tu: <https://sfdora.org/read/read-the-declaration-slovincina/>

Čo nás k tomu viedlo?

Predstavenstvo Slovenskej ekonomickej spoločnosti so znepokojením sleduje nárast počtu publikácií slovenských akademických ekonómov v časopisoch nejasej vedeckej kvality, v ktorých je recenzný proces pochybný, ak nie úplne absentujúci, alebo ktoré sú primárne zamerané na iné vedecké odbory.

Jedná sa o časopisy, ktoré síce bývajú registrované v citačných databázach (WoS, Scopus), niektoré môžu mať aj vysoký impakt faktor, ale samotná vedecká kvalita publikácií je v priemere veľmi nízka. V posledných rokoch sa predmetom diskusie stalo aj vydavateľstvo MDPI (Multidisciplinary Digital Publishing Institute), ktoré Jeffrey Beall v roku 2014 najprv zaradil na svoj zoznam predátorských vydavateľstiev, no nakoniec ho zo zoznamu vylúčil ([link](#)).

Medzi jeho hlavné výhrady patrilo:

1. V redakčných radách používali mená významných akademikov, ktorí však o tejto skutočnosti neboli informovaní.
2. V záujme zvyšovania zisku sa pravidelne publikovali menej kvalitné vedecké práce.
3. Kým vydavateľstvo malo centrálu vo Švajčiarsku, väčšina zamestnancov bola v Číne (čo platí aj v súčasnosti), pričom čínske inštitúcie boli aj najväčším dodávateľom článkov, poukazujúc na možný konflikt záujmov.

Postoj Jeffreyho Bealla zachytával aj jeho citát: „*For authors that don't care about science but only want to get publications in IF journals, MDPI is a fine venue.*“ ([link](#))

Diskutabilnou môže byť aj motivácia vydavateľa, a tým aj orientácia na kvalitu publikácií, nakoľko poplatky autorov (tzv. „article processing charge“, APC) v záujme Open Access zvyšujú ziskovosť pri vysokom objeme publikovaných článkov. Časopis International Journal of Environmental Research and Public Health zvýšil svoju produkciu publikovaných článkov od roku 2015 do roku 2020 z 1 016 na 9 591 (nárast o 844 %), časopis Sustainability z 851 na 10 688 článkov (o 1156 %) a časopis Applied Sciences za rovnaké obdobie zo 126 na 9 151 článkov (7 163 %). **V roku 2020 bolo v týchto troch časopisoch vydavateľa MDPI publikovaných viac ako 80 vedeckých článkov denne.** Každý z uvedených časopisov má pomerne vysoký IF (v uvedenom poradí IF: 2,849, 2,576, 2,474 a AIS: 0,659, 0,331, 0,351)¹. V týchto časopisoch vychádzajú aj niektoré kvalitné vedecké práce – tento fakt veľmi komplikuje diskusiu o publikačných praktikách, ktorá následne často končí uvádzaním príkladov a kontrapríkladov. Následná roztrieštenosť názorov umožňuje konzervovať existujúci status quo.

Problém vidíme v motivácii vydavateľa zvyšovať množstvo publikovaných prác bez ohľadu na ich kvalitu. Oproti režimu publikovania prostredníctvom „submission fee“, v ktorom sa poplatok uhrádza pri zaslaní práce do časopisu, bez ohľadu na výsledok recenzného konania (nevytvárajúc tlak na vydavateľa na akceptovanie článku), v režime Open Access sa APC uhrádza až po prijatí článku na publikovanie. Vydavateľ teda maximalizuje zisk pri čo najväčšom počte prijatých článkov.

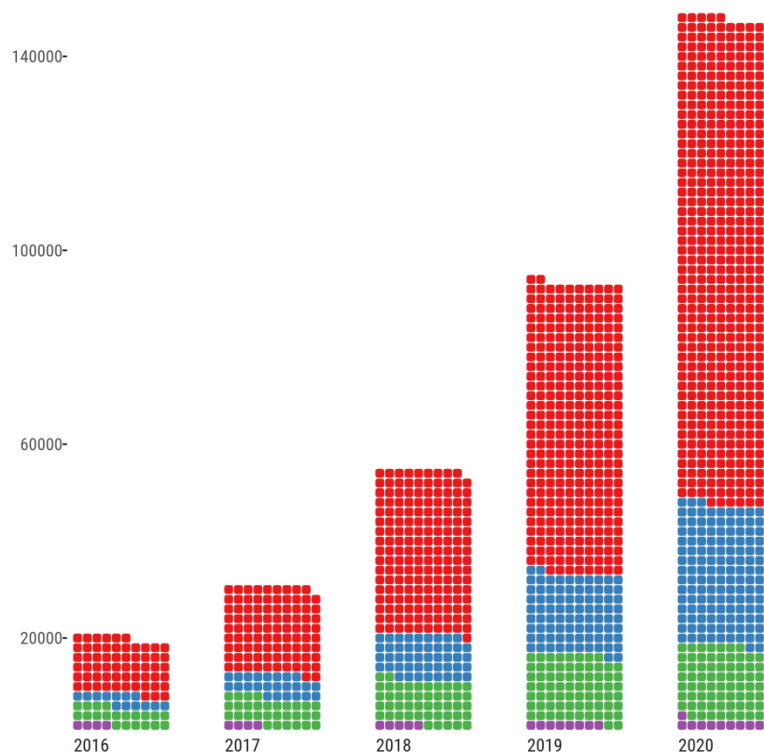
V našom postoji nekritizujeme otvorenú vedu, ani časopisy s kvalitnými redakčnými radami (ktoré sú v portfóliu MDPI tiež zastúpené), spochybňujeme len systém nastavenia motivácie vydavateľov tohto typu. Uvedomujeme si taktiež nedokonalosti celého systému publikovania výsledkov výskumu financovaného z verejných zdrojov, ktoré sa týkajú všetkých veľkých vydavateľstiev (vrátane tém ako serial crisis, Big deal, publication bubble a iné). Naše obavy vyplývajú z tlakov Open Access vydavateľov na znižovanie kvality, podobne, ako tomu bolo v známom prípade časopisu Nutrients (MDPI), kedy v roku 2018 rezignovali všetci senior editori redakčnej rady ([link](#)).

¹ Z údajov JCR 2019 je možné vidieť, že najväčším prispievateľom do týchto časopisov sú autori z Číny. Ak sa pozrieme na top 10 časopisov, ktorých citácie sa započítavajú do IF, v prípade Sustainability až 40 % citácií prichádza z časopisov vydavateľa MDPI, pre Applied Sciences je tento pomer 33 %. Časopis IJERPH nemá tak výrazne koncentrované citácie okolo top 10 prispievateľov, pomer je 21 %.

Ďalším známym problémom je veľký počet špeciálnych vydaní („special issues“), v rámci ktorých editori získavajú zľavu z APC, túto zľavu môžu poskytovať aj prispievateľom do ich špeciálnych vydaní, často v týchto vydaniach aj sami publikujú (konflikt záujmov). Motivácia zabezpečiť kvalitné výstupy a kvalitné recenzné konanie je aj v tomto prípade otázná. Nasledujúci obrázok zobrazuje počet rôznych typov vydaní (normálne vydania, špeciálne vydania, sekcie a kolekcie) v 74 MDPI časopisoch s impakt faktorom za roky 2016-2020 ([link](#)). Od roku 2016 do marca 2020 vzrástol počet normálnych vydaní 2,6 krát, zatiaľ čo počet špeciálnych vydaní sa zvýšil 7,5 krát. Vo všetkých 74 MDPI časopisoch s impakt faktorom predstavujú články publikované v špeciálnych vydaniach takmer 70 % ich produkcie. Články špeciálnych vydaní sú pritom v prípade Sustainability zaradené medzi články štandardných vydaní, čo neprispieva k prehľadnosti – v citačných databázach nie sú články špeciálnych vydaní nijako odlišené. K marcu 2021 je v Sustainability otvorených 3303 špeciálnych vydaní.

Articles in Normal, Special Issues, Sections and Collections at MDPI

74 journals with an Impact Factor. One square = 200 articles

Zdroj: https://github.com/paolocrosetto/MDPI_special_issues

Situácia na Slovensku

MDPI momentálne vydáva 329 časopisov, na Slovensku zatiaľ dominuje časopis Sustainability. V Centrálnom registri evidencie publikačnej činnosti (CREPČ) môžeme pozorovať rastúci trend záujmu – v roku 2018 bolo podľa CREPČ publikovaných 56 prác, v roku 2019 už 116 prác a v roku 2020 až 242 prác – a to najmä v oblasti „Ekonomía a manažment“ (za tri roky spolu 124 článkov). Pritom časopis je indexovaný v SCIE pod „Environmental Studies“ a „Green & Sustainable Science & Technology“.

Stanovisko SES

Produkty MDPI aj do dnešného dňa vykazujú niektoré prvky predátorských časopisov, ako napr. rozosielenie e-mailov vyzývajúcich na zaslanie článku (často do množstva špeciálnych vydaní, s rôznymi zľavami na APC) alebo pozvánky do redakčných rád časopisov (ktoré sú čo do množstva ľudí veľmi početné). V súčasnosti ide o štvrté najväčšie vydavateľstvo na svete v počte vydaných článkov, najväčšie čo do počtu Open Access článkov – podľa platformy Scilit, produktu MDPI ([link](#)).

Vo všeobecnej vedeckej komunite, ako aj v špecializovanej komunite bibliometrov a scientometrov, je názor na MDPI rôzny (viac napr. [tu](#), [tu](#), alebo [tu](#)).

Pre vysokú mieru kontroverzie však **vyzývame členov Slovenskej ekonomickej spoločnosti, aby veľmi dobre zvážili, či výsledky svojej výskumnej práce budú publikovať v tomto vydavateľstve.**

Aj keď dotačný systém MŠVVaŠ SR nereflektuje a nediferencuje v dostatočnej miere kvalitu vedeckých prác, členom SEA odporúčame publikovať svoje práce v kvalitných vedeckých časopisoch s overeným recenzným procesom. Pre začínajúcich výskumníkov odporúčame pre výber dobrého časopisu nasledovné zoznamy používané v zahraničí (ani v jednom nich Sustainability nenájdete): Academic Journal Guide známy ako [ABS Ranking](#), [CNRS Journal Ranking](#) alebo [ABDC Journal Quality List](#).

Predstavenstvo Slovenskej ekonomickej spoločnosti:

Eduard Baumöhl (predseda)

Zuzana Fungáčová

Jana Péliová (podpredsedkyňa)

Martin Šuster

Andrej Svorenčík (podpredseda)

Tomáš Výrost

Martin Lábaj (tajomník)

Slovenská ekonomická spoločnosť (SES) je dobrovoľné vedecké a profesné združenie ekonómov, ktoré pracuje ako občianske združenie. Cieľom spoločnosti je prispievanie k rozvoju a popularizácii ekonomickej vedy podporou základného a aplikovaného výskumu. SES tiež podporuje skvalitňovanie ekonomickeho vzdelávania na Slovensku s osobitným dôrazom na výchovu mladých talentov. Členstvo v spoločnosti je otvorené vedeckým ekonómom, odborníkom z praxe, doktorandom i študentom a tiež odbornej verejnosti. Spoločnosť má aj 38 Fellows, t.j. členov, ktorí majú kvalitné vedecké publikácie v ekonomickej oblasti alebo sa výrazne zaslúžili o rozvoj ekonomickej vedy na Slovensku.

Slovenská ekonomická spoločnosť bola v januári 2017 prijatá za plného člena Medzinárodnej ekonomickej asociácie (IEA), svetovej federácie národných ekonomických spoločností založenej v roku 1950 na rozvoj ekonomickej vedy a hospodárskej politiky. Členstvo v IEA je medzinárodným uznaním Slovenskej ekonomickej spoločnosti ako reprezentanta komunity slovenských ekonómov. Každú krajinu môže v IEA zastupovať len jedna ekonomická asociácia.

Kontakt:

Eduard Baumöhl

e-mail: eduard.baumohl@euba.sk